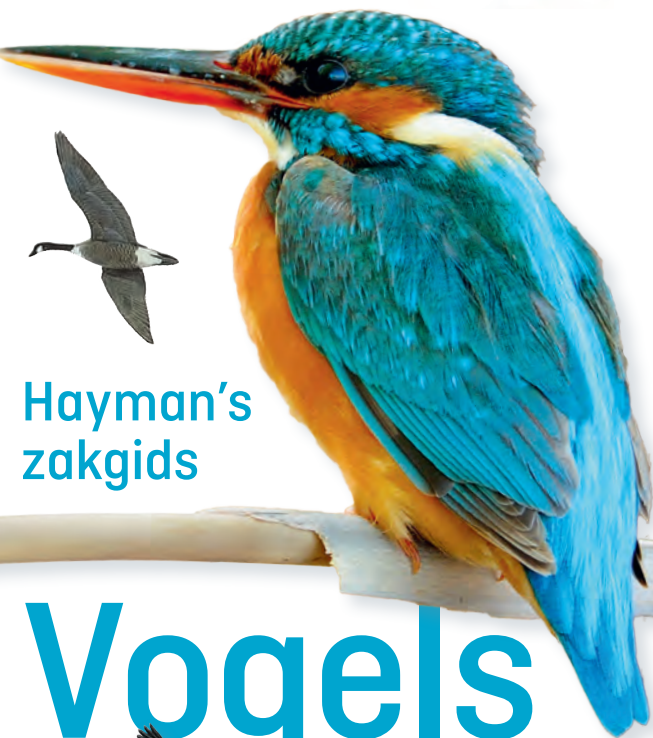

Hayman's
zakgids

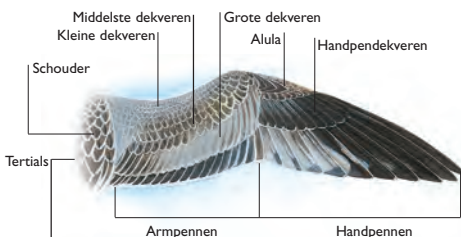
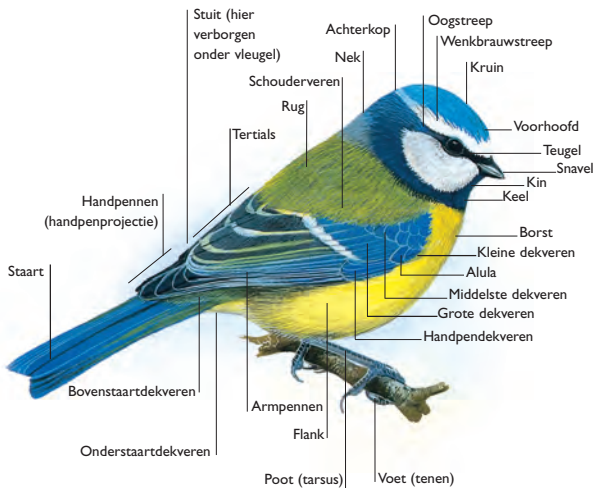
Vogels

PETER HAYMAN | ROB HUME

Topografie van een vogel

We hebben geprobeerd in dit boek technische termen zo veel mogelijk te vermijden, maar sommige details kunnen moeilijk op een andere manier effectief worden beschreven. Het loont dus om de algemene topografie van een vogel te bestuderen om vertrouwd te raken met de namen van de belangrijkste veergroepen en koppatronen. Deze termen worden getoond in onderstaande tekeningen, die ook van groot nut zijn bij het lezen van de soortbeschrijvingen.

Tertials zijn bij vliegende meeuwen kort en naar voren getrokken onder de schouderveren; langer en in vlucht duidelijker zichtbaar bij andere groepen, zoals de steltlopers.

Inhoud

	Legenda	2
	Topografie van een vogel	4
	Zwanen, ganzen en eenden	6
	Fazanten, ruigpoothoenders en patrijzen	32
	Duikers en futen	42
	(Pijl)stormvogels, jan-van-gent en aalscholvers	48
	Reigers en pelikanen	56
	Roofvogels	68
	Rallen	100
	Steltlopers	108
	Meeuwen, sterns en alken	138
	Zandhoenders, duiven en koekoeken	164
	Uilen	174
	Gierzwaluwen tot spechten	184
	Leeuweriken, zwaluwen en piepers	196
	Pestvogel tot heggenmussen	214
	Lijsters	220
	Zangers en vliegenvangers	234
	Mezen, boomkruipers en boomklevers	262
	Klauwieren, spreeuwen en kraaien	272
	Mussen, vinken en gorzen	288
	Register	316

Zwanen, ganzen en eenden

Deze familie omvat alle zwanen, ganzen en eenden, vogels die perfect zijn aangepast aan een leven op het water. Zwanen zijn grote vogels met korte poten en een lange nek die in het water of op land foerageren. Ganzen zijn compacter dan zwanen, maar groter dan de meeste eenden, met langere poten, waardoor ze zich beter op land kunnen bewegen. Ze foerageren in grote groepen en vliegen in prachtige V-formaties, lijnen of dubbele V's. Ze vormen twee basisgroepen, de 'grauwe' ganzen (grijsbruin en wit met diverse poot- en snavelkleuren) en de 'zwarte' ganzen. De bergeenden zijn als het ware een tussenvorm tussen ganzen en de ware eenden. Grondeenden filteren het water tussen de 'kammen' in hun snavel om voedsel eruit te zeven, ze foerageren ook onder water door te grondelen, maar ze duiken zelden, en ze grazen of zoeken zaden op het land. Ze hebben korte poten, maar lopen relatief goed, en lange vleugels, waarmee ze, ondanks hun zware lichaam, snel en krachtig kunnen vliegen. Duikeenden foerageren onder water, duikend vanaf de oppervlakte. Sommige soorten leven op zee, andere grotendeels op zoet water, of beide. Tot de op zee levende eenden behoren de eiders en zee-eenden. De zaagbekken zijn visetende soorten, waarvan de snavel voorzien is van getande randen.

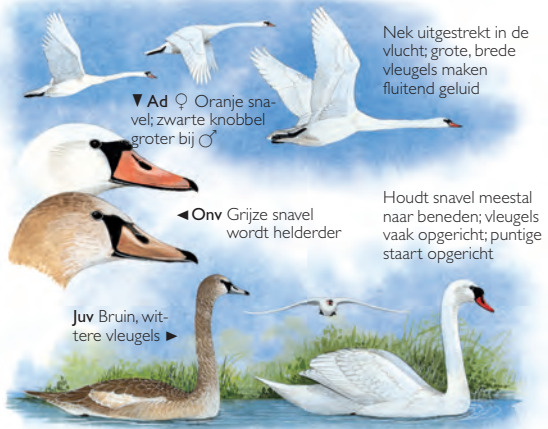

Knobbelzwaan

Cygnus olor

L 1,45–1,6 m | SPW 2–2,4 m | GW 10–12 kg

▼ Ad ♀ Oranje snavel; zwarte knobbel groter bij ♂

Nek uitgestrekt in de vlucht; grote, brede vleugels maken fluitend geluid

◀ Onv Grijze snavel wordt helderder

Houdt snavel meestal naar beneden; vleugels vaak opgericht; puntige staart opgericht

Juv Bruin, witte vleugels ▶

Enorme, witte watervogel. Adult wit op zwartgepunte, oranje snavel en zwarte knobbel na. Onvolwassen begint vaal grijsbruin, later vlekkelig met grijze snavel en zwart gezicht. Zwemt met nek in S-vorm of gestrekt met snavel naar beneden wijzend; staart puntig, vaak opgericht. Vliegt met gestrekte nek, vleugels iets gebogen; vleugels produceren laag, muzikaal gefluit.

Kleine zwaan

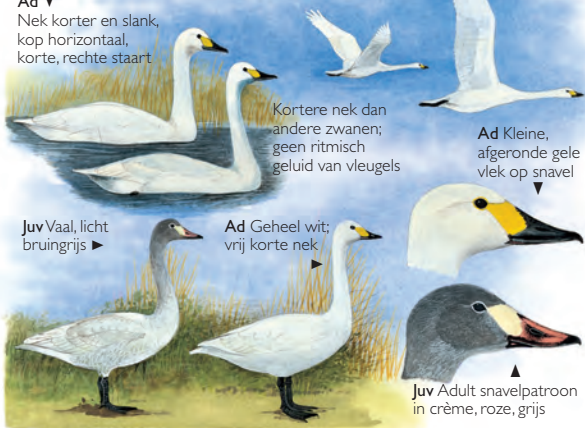
Cygnus columbianus

L 115–130 cm | SPW 1,8–2,1 m | GW 5–6,5 kg

Ad ▼

Nek korter en slank, kop horizontaal, korte, rechte staart

Kortere nek dan andere zwanen; geen ritmisch geluid van vleugels

Ad Kleine, afgeronde gele vlek op snavel

Juv Vaal, licht bruingrijs ▶

Ad Geheel wit; vrij korte nek

Juv Adult snavelpatroon in crème, roze, grijs

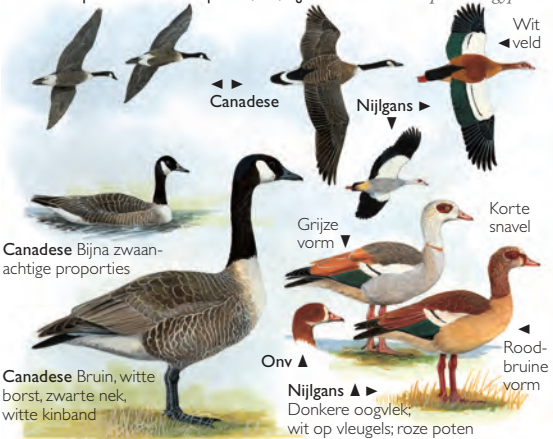
Kleinste zwaan, maar toch groot, vaak foeragerend in weilanden te zien, gewoonlijk in groepen. Adult wit met zwarte snavel met gele basis; het geel aan beide zijden kenmerkend rond begrensd, maar vlekken komen soms op bovensnavel bijeen. Onvolwassen vaal asgrijs; snavel wittig, roze en grijs volgens adult patroon. Muzikale, trompetterende roep; vleugels geruisloos in vlucht.

L 90–110 cm | SPW 1,5–1,8 m | GW 4,3–5kg
 L 66–71 cm | SPW 110–130 cm | GW 1,5–2,3kg

Canadese gans en Nijlgans

Branta canadensis /
Alopochen aegyptiacus

Canadese Bijna zwaan-achtige proporties

Canadese Bruin, witte borst, zwarte nek, witte kinband

Canadese is grote zwarte, bruine en witte gans met kenmerkende zwarte nek, witte kinband, witte borst en wit achtereind. Zwemt vaak, graast op weilanden en vliegt in groepen. Luide, lage trompetterende roep. Nijlgans kleiner, met langere poten en kleine roze snavel, bruine vlek op gezicht, grijsbruine tot roodbruine rug en groot wit voorvleugelveld op verder zwarte vleugels.

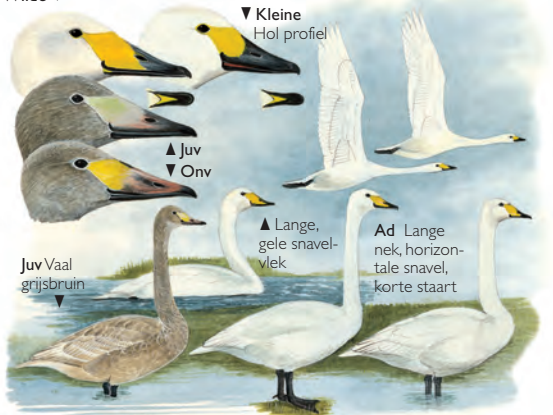

L 1,45–1,6 m | SPW 2–2,4 m | GW 9–11 kg

Wilde zwaan

Cygnus cygnus

Wilde ▼

Grote zwaan met rechte hals. Vleugels worden in rust niet boven rug geheven; houdt kop horizontaal. Korte, rechte staart. Snavel langer, meer wigvormig dan bij kleine, zwart met gele zijden die in een punt uitlopen en meestal op bovensnavel bijeenkomen. Onvolwassen asgrijs met lichte snavel, waarop geleidelijk adult patroon verschijnt. Luide, trompetterende roep.

Duikers en futen

De duikers en futen zijn twee kleine families van watervogels; duikers zijn beperkt tot het Noordelijk Halfrond, terwijl futen wereldwijd voorkomen. Ze zijn perfect aangepast aan een leven op het water, en zijn zelden op land te zien behalve om te nestelen: duikers leggen hun eieren zo dat ze vanuit het nest zo het water in kunnen glijden, terwijl futen hun op het water drijvende nesten verankeren aan waterplanten. Ze kunnen niet normaal lopen, maar ze kunnen opmerkelijk goed zwemmen, zowel boven als onder water. Hun poten zitten zo ver naar achteren onder hun lichaam – om zo efficiënt mogelijk te zwemmen – dat ze feitelijk nutteloos zijn op land, waardoor de vogels over hun buik moeten schuiven. De meeste soorten voelen zich thuis op zowel zout als zoet water, waarbij ze gewoonlijk langs zoet water broeden en de rest van het jaar langs kusten zijn te vinden. Hun lange, slanke, puntige snavels zijn bij uitstek geschikt voor vangen van glibberige vis. Grotere prooien worden meegenomen naar de oppervlakte. Futen slikken aanzienlijke hoeveelheden veren in om hun maag te beschermen tegen scherpe visgraten, die later als braakballen worden uitgespuwd.

Roodhalsfuut

Podiceps grisegena

L 40–50 cm | SPW 77–85 cm | GW 700–900 g

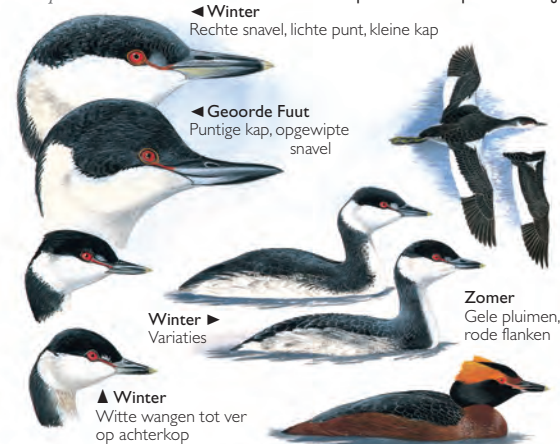
Grote, compacte fuut; toont vaak donker en vaal. Heeft 's zomers zwarte kap, donkerrode hals (helderder van dichtbij, door slijt valer), midden- tot donkergrijs gezicht met wittige rand. 's Winters en onv. met egaal wit tot grijsig gezicht en diepzwarte kap, geen wit boven oog, donkere hals, alleen borst helderwit. Enige fuut met forse geelzwarte snavel.

Kuifduiker

Podiceps auritus

L 31–38cm | SPW 59–65cm | GW 375–450g

Middelgrote fuut met een korte, taps toelopende snavel. 's Zomers roodbruine hals en flanken (donker op afstand), zwarte kop met wigvormige gouden tot beige pluim achter oog. In winterkleed zwart-wit met opvallende witte hals, grijzige flanken. Kop vlakker dan bij geoorde fuut, kap scherper begrensd met wit gezicht. Lichte vlek voor oog, donkere band voor lichte snavelpunt.

L 25–29 cm | SPW 40–45 cm | GW 100–120 g

Dodaars

Tachybaptus ruficollis

▼ **Zomer**
Roodbruin gezicht,
gele vlek bij snavel

Winter ►
Geen wit op
vleugel

▲ **Winter**
Vaalbruin, zwakke
kap, lichte vlek bij
snavelbasis

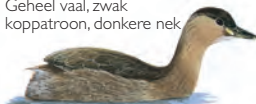
Zomer

Compact, geen staart,
donkergrijs met
lichter achterend ▼

Winter ▼ ▲

Geheel vaal, zwak
koppatroon, donkere nek

Kleine, ronde, bijna staartloze watervogel. 's Zomers donker, op lichte vlek bij snavelbasis na; van dichtbij is gezicht warm roestrood. 's Winters bruiner, met beige-achtig gezicht, contrasterend met donkerder en nek, maar minder dan bij geoorde fuut; geen wit in klee. Snavel kort, stomp met lichte vlek bij basis. Enige fuut zonder wit in vleugel. Roep hoog en trillend.

L 28–34 cm | SPW 56–60 cm | GW 250–350 g

Geoorde fuut

Podiceps nigricollis

Winter ►
Variaties in
koppatroon

Kuifduiker
Rechte snavel,
vlakke kap ►

Kuifduiker
▼

Winter Puntige
kruin, donkere
wang ►

Zomer
Afhangende gele
pluimen, rode flanken,
zwarte nek ►

Kleine fuut met een lange nek. Slanke, geheel donkere snavel die iets is opgewipt. 's Zomers donker, met koperkleurige flanken, scherp gepunte zwarte kop en nek, en waaier van gouden tot beige veren achter oog. 's Winters zwart en vaal wit, met gehoekte, witte oorstreek die de zwarte kap onderbreekt, donkere hals, puntige kop.

Roofvogels

Bekend om hun haaksnavels en vaak scherpe, gekromde klauwen vangen de roofvogels levende prooi, foerageren op dode dieren (aas) of afval. Vele zijn uitstekende vliegers, maar ze brengen veel tijd wachtend op uitkijkposten door. De gieren, wouwen, kiekendieven, sperwers, buizerds en arenden behoren alle tot dezelfde familie, de *Accipitridae*. Gieren zijn aaseters die luchtstromen gebruiken om in de lucht te blijven als ze naar voedsel op de grond zoeken; hoe afstotend hun eetgewoontes ook zijn, in de lucht zijn ze sensationeel. De wouwen zijn elegante vliegers die zowel hun prooi zelf kunnen doden als aas en allerlei afval eten. Kiekendieven zijn vogels met lange vleugels en scherpe klauwen; ze hebben vrij lange poten waarmee ze op lage hoogte over weilanden, rietlanden of open hoogvenen vliegend hun prooi kunnen grijpen. Vogel-etende sperwers, zoals de havik, hebben ook lange poten met naaldscherpe klauwen, ze hebben korte vleugels, een lange staart en zijn wendbare jagers in bossen en tuinen. De buizerds zweven en bidden; ze vangen hun prooi zelf, maar eten ook veel aas, en lopen zelfs rond in akkers op zoek naar aardwormen en kevers. De grootste leden van de familie – de arenden – variëren van middelgroot tot zeer groot. De valken behoren tot een andere familie. Het zijn vogels met lange vleugels en een lange staart. De kleinere valken jagen op insecten en vogels, terwijl andere krachtige predators zijn van grote vogels en zoogdieren.

Vale gier

Gyps fulvus

L 95–105 cm | spw max 2,7m | gw 7–10 kg

Massieve, indrukwekkende, lichtbruine gier; zweeft met vleugels in lichte V. Korte, lichte kop; zeer korte, rechte staart. Vleugels, lang, breed, gevingerd, met uitstulpende S-vormige achterrand. Bovenzijde licht toffeebruin met donkerder slagpennen, ondervleugel tweekleurig met lichte lijnen langs dekveren. Juveniel warmer bruin, slagpennen intacter dan bij gesluten adult.

Monniksgier

Aegypius monachus

L 100–110 cm | SPW max 2,8m | GW 7–11,5 kg

Enorme, donkere gier; zweeft met vlakke vleugels. Vleugels zeer lang, breed, gelijkmatig breed, met gezaagde achterrand, staart wigvormig. Kop licht met donkere wangvlekken, lichaam en dekveren geheel zwartbruin. Ondervleugel zwak tweekleurig, maar anders dan bij vale gier met donkere dekveren, zeer licht gestreept, slagpennen grijzer. Lichte voeten goed te zien.

L 100–115 cm | SPW max 2,4 m | GW 5–7 kg

Lammergier

Gypaetus barbatus

Zeer indrukwekkende, prachtige gier met soms zeer diepe vleugelslag. Korte kop, maar lange wigvormige staart, zeer lange vleugels. Adult donkergrijs tot bruin van boven, slagpennen lichter. Kop op afstand opvallend licht, met zwarte oogstreep. Onderzijde variabel beige tot oranje. Juveniel grijs met donkerder kap. Onvolwassen vlekkelig of licht van onderen.

L 60–70 cm | SPW 1,5–1,7m | GW 1,6–2,1 kg

Aasgier

Neophron percnopterus

Vrij kleine gier met puntige kop en vrij lange, wigvormige staart. Zweeft op vlakke vleugels. Adult op grond vuilgeel of grijsig wit met geel gezicht. Toont in goed licht glanzend wit met zwarte slagpennen, maar lichaam kan beige tonen. Juveniel donkerbruin met wigvormige staart, dunne snavel. Onvolwassen zeldzaam in Europa, blijft tot volwassenheid in Afrika.

DE PERFECTE GIDS VOOR WANDELINGEN EN VOGELKIJKTOCHTEN!

- Beschrijft alle Europese broedvogels, standvogels, doortrekkers en dwaalgasten
- Elke soort is afgebeeld in vlucht en rust met de prachtige illustraties van Peter Hayman
- Met informatie over grootte, gewicht en afmetingen
- Doeltreffend te herkennen dankzij pictogrammen en kleurcodes
- Beschrijft ruim 450 soorten

In samenwerking met Vogelbescherming Nederland
www.vogelbescherming.nl

**KOS
M•S**

NUR 435
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen